

SUPRALIBROSURILE ÎNALȚILOR CLERICI CATOLICI PĂSTRATE ÎN COLECȚIILE BIBLIOTECII TELEKI-BOLYAI DIN TÂRGU MUREȘ¹

KIMPIÁN ANNAMÁRIA
Biblioteca Teleki-Bolyai, Târgu Mureș

Pe copertele cărților aflate în colecțiile Bibliotecii Teleki-Bolyai din Târgu Mureș s-au păstrat mai multe însemne de proprietate exteriorizate, așa numitele supralibrosuri. Între ele se numără și însemnele folosite de înalți clerici catolici, pentru a marca cărțile aflate în colecția lor personală.

Supralibrosul este un însemn de proprietate imprimată în legătura de piele a cărții. Acest tip de marcă a proprietății încorporată între elementele decorative a legăturii de carte a apărut împreună cu obiectul asupra căreia proprietarul își anunța dreptul: cartea. Însemnele de proprietate folosite diferă în funcție de persoana sau comunitatea care le-a folosit. În primul caz, cel mai obișnuit este folosirea blazonului familial, monograma sau numele proprietarului împreună cu titlul nobiliar sau cu funcția pe care acesta a îndeplinit-o, precum și anul cumpărării cărții sau anul în care a fost realizat însemnul de proprietate. În cazul comunităților sau instituțiilor (instituții de învățământ de diferite ranguri, congregații mănăstirești, biblioteci publice) acestea folosesc stema orașului, emblema congregațiunii religioase, simbolul sau monograma școlii/universității, blazonul familial al fondatorului, acestea fiind urmate câteodată de cifrele anului în care a fost întemeiată instituția.

Folosirea supralibrosului nu este legată de un anumit spațiu geografic sau de o anumită pătură socială. Bibliofiliii tuturor națiunilor europene au prevăzut cu însemne personalizate cărțile considerate a fi exemplare valoroase ale colecțiilor lor. Rolul acestora este același cu cel al ex-librisurilor sau al însemnărilor autografe de pe primele pagini ale cărții, prin care proprietarul își manifesta dreptul său asupra cărții. Datorită locației și eleganței lui, supralibrosul atrage atenția asupra sa încă de la momentul luării în mână a cărții.

Supralibrosurile înalților clerici catolici

În urma cercetării diferitelor fonduri de carte, care formează astăzi Biblioteca Teleki-Bolyai din Târgu Mureș, am identificat 12 supralibrosuri folosite pentru a marca cărțile aflate în proprietatea unor înalți clerici ai Bisericii romano-catolice: abate, episcop, arhiepiscop, cardinal. Supralibrosul așezat pe

---

¹ Prezentul studiu este o variantă completată și adăugită a lucrării în limba maghiară publicată sub titlul *Főpapi supralibrosok a marosvásárhelyi Teleki-Bolyai Könyvtár gyűjteményeiben*, publicată în volumul omagial dedicat Dnei Ecsedy Judit, *Crescit eundo. Tisztelgő tanulmányok V. Ecsedy Judit 65. születésnapjára*. A Magyar Könyvszemle és a Mokka-R Egyesület Füzetei. 4. Argumentum kiadó, 2011. 113-122.

coperta cărții este compus din blazonul familial și însemnele preoțești. În unele cazuri, acesta este înconjurat de o inscripție sau monogramă, însoțit de cifrele anului. Cel din urmă poate indica anul cumpărării cărții sau anul în care preotul a primit rangul clerical respectiv. În fondul de carte există un supralibros compus din blazonul familiei așezat lângă cel al abației. Un alt cleric a folosit doar numele pentru a marca proprietatea asupra cărții.

În urma unei hotărâri a Sfântului Scaun, înalții clerici catolici au început să folosească sigilii personalizate. La început aceștia au ales să folosească simboluri religioase, care însă s-au dovedit a fi nepotrivite, deoarece simbolurile alese au fost foarte asemănătoare: figura unui sfânt și preotul îngenunchiat în fața acestuia. Din cauza asemănării și a faptului că inscripția era greu lizibilă, încă în secolul al XIV-lea s-a trecut la folosirea însemnelor familiale moștenite. Sfântul Scaun a interzis folosirea acelor elemente decorative care nu se aflau în câmpul scutului, acestea fiind considerate simboluri ale violenței (coif, lamberchin, sabie, săgeată, arc). În locul acestora a permis folosirea simbolurilor religioase. Așa au ajuns pe blazonul înalților clerici mitra, toiagul, crucea, precum și pălăria de arhiepiscop sau cardinal.

Congregațiile monahale s-au conformat și ele noilor reglementări anunțate de Sfântul Scaun. Simbolurile folosite de acestea pe sigiliile mănăstirii au fost alese din lumea bisericească și/sau a religiei, unele congreții alegând simboluri legate de viața întemeietorului ordinii monahale respective. Pe sigiliile bisericilor, instituțiilor de învățământ, ale celor sociale ori medicale s-a folosit de obicei figura sfântului patron împreună cu atributele personale².

Pentru preoți au fost realizate supralibrosuri heraldice sau simbolice, care făceau referire la funcția pe care o ocupa acesta în ierarhia bisericească. Mitra și toiagul apar în blazoanele folosite de episcopi, arhiepiscopi și prepoziți, și ca simboluri, apar și în supralibrosurile folosite de aceștia. Pălăria joasă cu boruri late, pe două părți atârând șnururi terminate în ciucuri, este folosită ca și cadru pentru blazon. Numărul ciucurilor ne arată că proprietarul este cardinal, arhiepiscop sau notar papal.

În supralibrosul unui cleric poate să fie reprezentat lângă simbolurile funcției ecleziastice și sfântul patron personal sau al țării, eventual fondatorul congreției monahale, aceste simboluri fiind încorporate între elementele heraldice ale blazonului sau sunt folosite individual pe una din copertile cărții. Bertholdus, abatele din Kremsmünster a folosit simbolul școlii întemeiate de predecesorul său pe coperta din spate. Gimnaziul Sorbona din Paris pe lângă monograma școlii a folosit și o reprezentare a Sf. Martin. Arhiepiscopul Szelepcsényi György a așezat pe prima copertă a cărții figura Sf. Fecioare, patroana Ungariei, iar pe coperta a doua blazonul familial.

---

² Tamás 1993, p. 18.

Din biblioteca lui Jan Andrzej Próchnicki (1553-1633) episcopul din Kamenecz-Podolsk (1607-1614), mai apoi arhiepiscop din Lemberg (1614-1633) au ajuns la Târgu Mureș trei cărți care poartă supralibrosul înaltului cleric catolic. Însemnul de proprietate are două variante. Acestea diferă prin mărime, precum și prin locația și conținutul inscripției, care încadrează blazonul folosit de Próchnicki. Rangul ocupat în ierarhia ecleziastică de proprietarul cărții ne este indicat prin pălăria arhiepiscopală. Supralibrosul de dimensiune mai mare îl regăsim pe coperta a două cărți³. Inscripția așezată pe două rânduri înconjoară blazonul arhiepiscopului. În rândul intern putem citi deviza proprietarului cărții: PIETATE RELIGIONE VIRTUTE. Rândul extern conține numele proprietarului: PROHNICKI I. (?) (litera care urmează după I este indescifrabilă, probabil este litera A). Deasupra blazonului familial este așezată pălăria arhiepiscopală, ale cărei șnururi terminate în ciucuri atârnă pe ambele părți (**fig. 1**).

Varianta a doua a supralibrosului are dimensiuni mai mici⁴ și diferă de prima variantă prin așezarea numelui proprietarului în inscripția care înconjoară și în această variantă blazonul familial. Deviza este aceeași și apare inscripționată tot în rândul intern, ca și în cazul primei variante. Literele numelui proprietarului le regăsim tot în rândul extern, ca și mai înainte, însă acestea sunt așezate spre exterior. Numele proprietarului apare sub o altă formă: IO AN PROCHNICKI P C (**fig. 2**).

Este interesant de urmărit drumul cărților din colecția lui Próchnicki din Lemberg până la Târgu Mureș: mai întâi acestea au ajuns în colecția bibliotecii Gimnaziului iezuit din Kamenecz-Podolski, apoi, probabil după desființarea ordinului iezuiților, aceste volume au ajuns la Călugăreni în biblioteca mănăstirii franciscane, de unde, în urma naționalizării, au ajuns în Biblioteca Teleki-Bolyai.

Cele șapte volume (plus volumul de index) ale enciclopediei lui Lawrence Beyerlinck, *Magnum theatrum vitae humanae* apărute la Köln în anul 1631, au ajuns la Târgu Mureș din colecția abatelui mănăstirii benedictine din Garsten, Anton Spindler II. (1613-1642)⁵. Legătura cărților, de format in folio, a fost realizată din piele de porc, având culoarea albă, în mijloc fiind așezat supralibrosul proprietarului⁶. Supralibrosul este compus din blazonul familial completat cu însemnele heraldice corespunzătoare funcției ecleziastice (abate), iar în panglica deasupra scutului este așezată monograma proprietarului: A[nton]

³ Dimensiunea: 88 x 67 mm; cota cărților: 0363, 0454.

⁴ Dimensiunea: 74 x 57 mm; cota cărții: 0572.

⁵<http://hbla-steyr.eduhi.at/sites/schulleben/projekte/makkabaer/Garsten-Geschichte.htm>
<http://www.garsten.ooe.gv.at/system/web/sonderseite.aspx?menuonr=218261253&detailonr=218261253> accesat la 29.04.2011.

⁶ Dimensiune: 55 x 41 mm; cota cărții: 02277 1-8.

S[pindler] A[bt] G[ardensis]. Frunze de palmieri înconjoară întreaga compoziție (fig. 3).

După moartea abatelui, cărțile din proprietatea personală au ajuns în biblioteca mănăstirii pe care o conducea. Pe pagina de titlu a fiecărui volum găsim următoarea însemnare autografă: *Monasterii B. Virginis Mariae Gardensis Anno 1642*. Cărțile au primit și cotă: de la P 77 până la P 84.

Următorul proprietar al cărui însemn îl găsim în carte a fost Gimnaziul unitarian din Cristuru Secuiesc. Sigiliul școlii apare tot pe pagina de titlu. După naționalizare, tipăriturile au intrat în colecțiile Bibliotecii Teleki-Bolyai din Târgu Mureș, în așa numitul *Fond mixt*.

Ediția pariziană din anul 1733 a lucrării lui Charles du Fresne *Glossarium* făcea parte din colecția abatelui din Mondsee, Bernhard Lidl (1690-1773)⁷. Cele trei volume ale lucrării poartă supralibrosul⁸ proprietarului, compus din stema abației (pe partea stângă) și blazonul familial (pe partea dreaptă). Amândouă sunt așezate într-un cadru de formă ovală, cu următoarea inscripție: BERNARDUS ABBAS MONSEENSIS 1729 (fig. 4). Se pare că Bernhard Lidl a folosit un supralibros pe care apare anul numirii lui ca abate în fruntea mănăstirii și nu cu data la care a fost achiziționată cartea⁹.

Supralibrosul abatelui din Kremsmünster, Alexander III. Fixlmiller (1686-1759)¹⁰, combină blazonul familial cu însemnele heraldice ecleziastice¹¹. În panglica care se întinde sub scutul heraldic, între cifrele anului este așezată și monograma proprietarului: 17 A[nton] F[ixlmiller] A[bt] C[remifanensis] 31 (fig. 5). Ca și Bernhard Lidl, Alexander Fixlmiller comandă matrița pentru supralibros cu anul numirii sale în funcția de abate.

Fixlmiller a fost fondatorul liceului (în anul 1737), al academiei și al observatorului (anul 1743)¹², mănăstirea devenind centru educațional pentru întreaga regiune, rol ce îl îndeplinește până în prezent¹³. Cărțile urmașului lui Fixlmiller în fruntea abației, Berthold Vogl (1706-1771)¹⁴ au îmbogățit

⁷ [http://www.res.icar-us.eu/index.php?title=Lidl,_Bernardus_\(1690-1773\)](http://www.res.icar-us.eu/index.php?title=Lidl,_Bernardus_(1690-1773)) accesat la 20.11.2017.

⁸ Dimensiune: 83 x 67 mm; cota cărții: B f-296 1-3.

⁹ Una dintre problemele ce se ivesc în cursul lucrărilor de identificare a unui supralibros este problematica anului care însoțește de multe ori monograma, numele sau blazonul proprietarului: în anul respectiv a fost cumpărată cartea (de altfel acesta este cel mai des întâlnit), atunci a fost executată legătura cărții (știm că de multe ori tipăriturile au fost vândute în crude tipografice), legătorul de carte nu a fost destul de atent și a folosit o altă cifră, a fost refolosită coperta unei cărți mai vechi sau se referă la un eveniment important din viața proprietarului. În cazul de față această ultimă variantă este cea corectă.

¹⁰ Die Kunst 1991, tabla nr. 28.

¹¹ Dimensiune: 55x43 mm; cota cărții: Tf-953b 1-2.

¹² Kirchliches 1912, p. 497.

¹³ Maleczek 2005, p. 48.

¹⁴ http://www.benediktinerlexikon.de/wiki/Vogl,_Berthold accesat la 24.11.2017.

biblioteca acestei academii, purtând pe coperta cărții atât supralibrosul lui Vogl cât și cel al academiei.

Despre cartea bogat ornamentată este greu de spus dacă a făcut parte din colecția personală al lui Vogl și a ajuns în biblioteca academiei după moartea abatelui sau a fost cumpărată pentru colecția academiei în timpul lui Vogl. Nu ne ajută în rezolvarea problemei nici cele două date, care însoțesc supralibrosul, unul fiind anul numirii în funcția de abate al lui Vogl (1759), celălalt anul fondării academiei (1743). Prima copertă a cărții, legată în piele de culoare maro, este ornată cu supralibrosul abatelui¹⁵, care este realizat din combinația blazonului familial cu însemnele heraldice ecleziastice. Inscripția BERTHOLDUS III. ABBAS CREMIFANENSIS înconjoară acest blazon compus. Supralibrosul este așezat într-un cadru oval, înconjurat de frunze de palmier, între care abia se poate descifra anul 1759. Pe coperta din spate a cărții este așezat supralibrosul academiei¹⁶, care este realizat din emblema școlii și inscripția ce o înconjoară. Partea din mijloc a emblemei este ocupată de semifigura patronului sfânt al școlii, Sf. Agapitus din Praenestre (azi Palestrina în Italia), încadrată de volute. Deasupra capului sfântului sunt tipărite literele încoronate MT, făcând aluzie la împărăteasa Maria Tereza. Coroana este ținută pe partea stângă de Atena, în partea dreaptă de o figură feminină neidentificată încă. Pe partea inferioară a compoziției se poate citi numele sfântului: S. AGAPITUS PRAENESTIN, sub inscripție fiind tipărite cifrele anului 1743. Inscripția care înconjoară compoziția este ILLUSTRISSIMA ACADEMIA CREMIFANENSIS (**fig. 6**).

Blazonul familiei Trautsohn, întregit cu emblemele episcopale l-a folosit ca și supralibros¹⁷ un membru al acestei familii, Johann Joseph von Trautsohn, conte de Falkenstein (1704-1757). Trautsohn a fost mai întâi abate, apoi arhiepiscopul Vienei, mai târziu fiind numit cardinal. Din colecția sa, șapte cărți au ajuns la Târgu Mureș: una tipărită în secolul al XVI-lea, patru în secolul al XVII-lea, două în secolul al XVIII-lea. După tematică, ele pot fi împărțite în felul următor: cele tipărite în secolele XVI și XVII sunt produsele literaturii clasice, două dintre ele fiind ediții bilingve latină-greacă. Una dintre tipăriturile secolului al XVIII-lea tratează, în două volume, problematica succesiunii în regatul Boemiei, cealaltă cuprinde memoriile mareșalului suedez, contele Magnus Stenbock, o ediție în limbă franceză. Aceasta din urmă este singura carte tipărită în altă limbă decât latina dintre cărțile lui Trautsohn ajunse în colecțiile Bibliotecii Teleki-Bolyai. Dintre cele șapte titluri, șase au fost

¹⁵ Dimensiune: 68x53 mm; cota cărții: 025517.

¹⁶ Dimensiune: 68x53 mm.

¹⁷ Donin 1949, imaginea 16; trei dimensiuni: 48x40 mm, 51x 42 mm, 75x63 mm.

cumpărate de Teleki Sámuel, iar una a ajuns la Târgu Mureș din biblioteca Gimnaziului unitarian din Cristuru Secuiesc¹⁸.

Trautsohn probabil a cumpărat aceste cărți înainte de a fi numit arhiepiscop, deoarece în supralibrosul folosit pentru a marca cărțile proprii este folosită mitra episcopală și nu pălăria arhiepiscopală (**fig. 7**).

Cele 23 de volume cuprinzând diferite hotărâri sinodale, inițial au aparținut abatelui mănăstirii premonstratens din Hradisko, Pavel Ferdinand Václávik (1700-1784). Supralibrosul¹⁹ format din blazonul abatelui împreună cu monograma numelui îl regăsim pe prima copertă a fiecărui volum. În mijlocul copertii din spate, apare figura unui călugăr sfânt, ținând în mâna stângă o frunză de palmier. În dreapta și în stânga sfântului este câte o stea, precum și literele G și C. Compoziția este încadrată într-o coroană de lauri. Presupunem că, după moartea abatelui, cărțile lui ar fi intrat în colecția bibliotecii mănăstirii și ca prim pas, pe pagina de titlu a primului volum au și notat schimbarea de proprietar prin inscripția *Canoniae Gradicensis Catalogo inscriptus*. Altă urmă care să arate că aceste volume ar fi fost încorporate în colecția mănăstirii, nu am găsit. Se pare că acest lucru nu s-a mai întâmplat, deoarece ordinul premonstratens a fost desființat conform ordinului împăratului Iosif al II-lea din 28 august 1784²⁰.

Între cărțile intrate în colecțiile Bibliotecii Teleki-Bolyai am identificat supralibrosul a trei înalți clerici romano-catolici. Din biblioteca arhiepiscopului, mai târziu cardinalului Forgách Ferenc (1560-1615), două cărți au ajuns la Târgu Mureș. Una dintre cărți a intrat în colecția fostului Colegiu reformat din Târgu Mureș, cealaltă în colecția fostei mănăstiri franciscane de la Călugăreni. Cărțile sunt legate în stil renascentist, în piele de porc și au culoarea albă. Mijlocul primei coperti este ornat de supralibrosul înaltului prelat: deasupra blazonului familial este așezată pălăria de cardinal, compoziția fiind încadrată de volute. Inscripția FRANCISCUS FORGACS S: R: E: PRAESB: CARD: ARCHIEP: STRIGON. Câmpul superior și inferior al chenarului din ornamentul legăturii a fost lăsat liber, în cel de sus s-a tipărit inscripția CAPIT. STRIG., iar în cel inferior cifrele anului 1614. Știm că Forgách a dovedit un mare interes față de biblioteca capitlului din Esztergom, deci este de înțeles, că încă din timpul vieții sale a hotărât soarta cărților proprii, care astfel au îmbogățit biblioteca lui de suflet²¹.

Cele două supralibrosuri identificate diferă atât prin mărime cât și prin conținut. Supralibrosul de dimensiune mai mare²² se află pe coperta unei cărți în

¹⁸ Cota cărților: Tc1q-136 g, Tclo-222, Tclo-627, Tclo-95b, Td-140a, Tf-446, 04225.

¹⁹ Dimensiune: 65x53 mm; cota cărții: Tf-219-241.

²⁰ Kirchliches 1912, p. 2027.

²¹ Csapoldi, András-Vértessy 1987, p. 137; Madas, Monok 2003, p. 126. Despre cărțile lui vezi: Magyarországi 1986, p. 13, 96-101; Magyarországi 2009, p. 13, 33-41.

²² Dimensiune: 58x48 mm; cota cărții: Bf-567.

folio. În mijlocul copertii este așezat un ornament în formă romboidală, în care se află supralibrosul proprietarului, prezentat mai sus, împreună cu inscripțiile din chenarele lăsate libere. Supralibrosul este completat cu deviza cardinalului: CONIVNGERE DEO ET SUSTINE (**fig. 8**). În 1625 cartea intră în posesia lui Stephanus Jantso, conform însemnării autografe aflată pe partea interioară a primei coperti. Trecând prin mâna mai multor proprietari, cartea a ajuns într-un final în colecția bibliotecii Colegiului Reformat din Târgu Mureș în anul 1775, fiind cumpărată de școală din fundația contesei Bánffy Klára, văduva contelui Bethlen Ádám, conform inscripției autografe a bibliotecarului colegiului, Simon János.

Cel de-al doilea supralibros are dimensiuni mai mici²³, legătura cărții este mai simplă. Diferența față de celălalt înseamnă o constituie lipsa devizei proprietarului (**fig. 9**).

Supralibrosul arhiepiscopului Szelepcsényi György (1595-1685) îl regăsim pe coperta lucrării lui Ursini *Acera philologica*, apărută în anul 1659, la Frankfurt. Pe prima copertă a cărții, având o legătură simplă, realizată din pergament, găsim figura Sf. Fecioare călcând peste șerpi. Figura este înconjurată de inscripția: PATRONA HVNGARIAE MATER MISERICORDIA (**fig. 10**). Pe coperta din spate este blazonul familiei Szelepcsényi, întregit cu însemnele ecleziastice: mitra episcopală, din care se înalță toiagul și crucea. Inscripția din jurul blazonului este următoarea: GEOR SZELEPCSENY ARCIERPUUS STRIGONN. Începând cu al doilea cuvânt al inscripției, sub unele litere se vede conturul altor litere. De exemplu, sub Y din numele proprietarului se vede un N, sub litera A din *ARCHIEPUUS* este un Y, sub C este litera E, sub al doilea U este un S. În cuvântul *Strigon[ie]n[sis]* sub litera T se vede forma literei S, sub I este R, sub G este I. Litera care se află sub litera O nu poate fi identificată, pare a fi litera G, iar sub litera N pare a fi litera O. Ultima literă N nu se vede clar, deoarece mânerul decorat cu volute al toiagului o acoperă parțial (**fig. 11**). Numeroasele suprapuneri se explică după părerea noastră fie prin greșeala legătorului de carte, care nu a fixat matrița corespunzător, fie prin încercarea de restrângere a inscripției din vari motive. Ne-am gândit și la o ipoteză, conform căreia matrița supralibrosului a fost executată în timpul cât Szelepcsényi era episcop de Nyitra, dat fiind faptul că pe supralibros apare mitra episcopală și nu pălăria arhiepiscopală. Această ipoteză este infirmată însă prin faptul că inscripția *Strigon* a făcut parte din inscripția inițială în această formă. Concluzia finală este că, cel mai probabil, realizatorul matriței a fost cel care a greșit și în loc de cuvântul *arhiepiscopus* a gravat cuvântul *episcopus*, iar în urma corecției ulterioare s-a ajuns la această inscripție interesantă.

²³ Dimensiune: 58x45 mm; cota cărții: 01134.

Pongrácz György de Szentmiklós și Óvár (1625-1676) se trage din aripa nobiliară a familiei. A urmat cursurile Gimnaziului iezuiților din Trnava, unde a trecut la catolicism. A devenit mai întâi canonic la Esztergom, mai apoi prelat de Szentgyörgymező, iar într-un final episcop de Vác²⁴. Supralibrosul folosit de el reprezintă o excepție în rândul supralibrosurilor prezentate mai sus, acesta fiind compus doar din numele proprietarului²⁵.

Despre ultimul supralibros prezentat în cadrul acestei lucrări nu putem afirma clar dacă este un însemn de proprietate sau doar un element de decoratie. Cartea este legată în piele de culoare maronie. Partea de mijloc a primei coperti este ocupată de un blazon familial completat cu însemne heraldice bisericești: mitră și toiag. Blazonul este încadrat de frunze de palmieri, formând un cadru oval, în cele patru colțuri fiind tipărite literele P P E P. Pe pagina de titlu ne întâlnim cu același blazon. Aici lipsesc literele, blazonul este susținut de doi îngeri (**fig. 12**). Autorul cărții este episcopul de Przemyśl, Paweł Piasecki (1579-1649)²⁶. Deși monograma de pe coperta cărții poate fi a lui Piasecki, nefiind în carte un însemn autograf, nu putem spune cu certitudine, că această carte a aparținut cândva episcopului. Pe partea interioară a primei coperti, fondatorul bibliotecii, contele Teleki Sámuel însemnează că această lucrare este o primă ediție, și presupune, că acest exemplar ar fi fost în proprietatea autorului, deoarece însemnele lui de proprietate se găsesc pe copertă. Teleki a intrat în posesia cărții în anul 1781.

În cadrul acestui studiu am prezentat doar acele supralibrosuri, nouă din douăsprezece, ale căror proprietari am reușit să le identificăm cu certitudine. Cele trei, care încă nu sunt identificate, nu fac obiectul acestei lucrări, deoarece nu dorim să intrăm în speculații în ceea ce privește posibilitatea proprietarii de carte.

Concluzionând, putem spune, că identificarea supralibrosurilor ne ajută la reconstrucția bibliotecilor, colecțiilor de odinioară, la trasarea drumului parcurs de cărți de la momentul ieșirii lor de sub tipar până la intrarea lor în colecțiile din care fac parte în prezent. În cazul supralibrosurilor folosite de înalții clerici catolici, însemnele ecleziastice folosite la compunerea însemnelor de proprietate ne ajută la stabilirea mai exactă a datei intrării cărții în proprietatea acestor înalți prelați, totodată indică etapele dezvoltării colecțiilor private respective.

---

²⁴ Magyar Katolikus Lexikon 2006, p. 140.

²⁵ Cota cărții: Bf-332.

²⁶ Piasecki, Paweł: *Chronica gestorum in Europa singularium accurate ac fideliter conscripta*. – Cracoviae, 1645. Cota cărții: Tf-854a.

**Supralibros of the Catholic High Priests Preserved in the Collections of Teleki Bolyai
Library from Târgu Mureș**
ABSTRACT

Many times old books preserve not only handwritten notes on different events, sale agreements etc, but also ownership marks. Sometimes, the owners are not known, othertimes we encounter ownership marks that belonged to some personalities that influenced the age when they carried out their acyivity: politicians, teachers, clergy, members of noble families.

This paper deals with a special category of the ownership marks encountered on old books: the supralibros, that appears on the books' cover; we focused on copies of old book from the collections of Teleki-Bolyai Library from Târgu Mureș that belonged to some Catholic high priests.

List of illustrations

- Fig. 1** - Greater supralibros of Jan Andrzej Próchnicki
- Fig. 2** - Smaller supralibros of Jan Andrzej Próchnicki
- Fig. 3** - Supralibros of Anton Spindler
- Fig. 4** - Supralibros of Bernhard Lidl
- Fig. 5** - Supralibros of Alexander Fixlmiller
- Fig. 6** - Supralibros of Berthold Vogl
- Fig. 7** - Supralibros of Johann Joseph Trautsohn
- Fig. 8** - Greater supralibros of Forgách Ferenc
- Fig. 9** - Smaller supralibros of Forgách Ferenc
- Fig. 10** - The image of Virgin Mary on the first cover of Szelepcsényi György's book
- Fig. 11** - Supralibros of Szelepcsényi György
- Fig. 12** - Supralibros of Paweł Piasecki

Fig. 1 - Supralibrosul mai mare al lui Jan Andrzej Próchnicki

Fig. 2 - Supralibrosul mai mic al lui Jan Andrzej Próchnicki

Fig. 3 - Supralibrosul lui Anton Spindler

Fig. 4 - Supralibrosul lui Bernhard Lidl

Fig. 5 - Supralibrosul lui Alexander Fixlmiller

Fig. 6 - Supralibrosul lui Berthold Vogl

Fig. 7 - Supralibrosul lui Johann Joseph Trautsohn

Fig. 8 - Supralibrosul mai mare al lui Forgách Ferenc

Fig. 9 - Supralibrosul mai mic al lui Forgách Ferenc

Fig. 10 - Figura Fecioarei Maria pe prima copertă a cărții lui Szelepcsényi György

Fig. 11 - Supralibrosul lui Szelepcsényi György

Fig. 12 - Supralibrosul lui Paweł Piasecki

Abrevieri bibliografice

- Csapoldi, András-Vértessy 1987 - Csapodi Csaba-Tóth András-Vértessy Miklós: *Magyar könyvtártörténet*. Budapest, Gondolat Kiadó, 1987
- Donin 1949 - Donin, Richard Kurt: *Stilgeschichte des Exlibris*. Österreichischen Exlibrisgesellschaft, Wien, 1949
- Die Kunst 1991 - *Die Kunst des Bucheinbandes von Mittelalter bis zur Gegenwart. Ausstellung aus den Beständen der Grazer Universitätsbibliothek*. Gestaltung und Katalog: Verner Hohl, Graz, 1991
- Kirchliches 1912 - *Kirchliches Handlexikon*. Zwei Bände. Zweiter Band. Herausgegeben von Michael Buchberger. Wien, 1912
- Madas, Monok 2003 - Madas Edit-Monok István: *A könyv kultúra Magyarországon a kezdetektől 1800-ig*. Budapest, Balassi Kiadó, 2003
- Magyarországi 1986 - Magyarország 1986 - *Magyarországi magánkönyvtárak I. 1553-1657*. Sajtó alá rendezte Varga András. Budapest-Szeged, A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kiadása. 1986
- Magyarországi 2009 - *Magyarországi magánkönyvtárak IV. 1552-1740*. sajtó alá rendezte Bajáki Rita, Bujdosó Hajnalka, Monok István, Viskolcz Noémi. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2009
- Magyar Katolikus Lexikon 2006 - *Magyar Katolikus Lexikon*. XI. kötet. Főszerkesztő Dr. Diós István. Szent István Társulat, Budapest, 2006
- Maleczek 2005 - Maleczek, Werner: *A középkori egyház Ausztriában*. In: *A katolikus egyház Ausztriában*. Szerk. Ferdinando Citterio és Luciano Vaccaro. Budapest, 2005
- Tamás 1993 - Gömbös Tamás, A szerzetes és lovagrendek címerei és viseletei. A protestáns egyházak jelképei, szentek jelképes ábrázolása címerekben. Tellér kiadó, 1993

Cuvinte-cheie: supralibros, carte veche, preoți catolici, Biblioteca Telei-Bolyai din Târgu Mureș

Keywords: supralibros, old book, Catholic clergy, Teleki-Bolyai Library from Târgu Mureș.

